

מנהג בדת

לע"נ הגאון ר' הלל בן ר' מנחם
מנדל יוסף זקס זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 235 פרשת שמות תשע"ז

בבא מציעא קטז-קטז בבא בתרא ב-ד

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

גמרא רב סובר שמדובר שנפחתה ברובה ושמאל סובר שנפחתה בד' טפחים, רב סובר שאם נפחתה רק במקצת יכול העליון לדור חציו למטה וחציו למעלה ושמאל סובר שאין אדם דר חציו למטה וחציו למעלה, ולכאורה אם מדובר שהתנה עמו עלייה זו א"כ כשנפחתה היא הלכה לה ואם אמר לו עליה סתם שישכור לו אחרת, ורבא מבאר שמדובר שאמר לו עלייה זו שאני משכיר לך שכשהיא קיימת הוא עולה אליה וכשאינה קיימת הוא לא עולה אליה, אך קשה א"כ מה החידוש, ומבאר רב אשי שאמר לו עלייה זו שעל גבי בית זה אני משכיר לך שהוא שיעבד את הבית לעלייה, וכמו שאמר רבין בר רב אדא בשם ר' יצחק שהיה מעשה שאחד אמר לחבירו דלית שעל גבי אפרסק זה אני מוכר לך ונעקר האפרסק, ור' חייא אמר שכל עוד הדלית קיימת הוא חייב להעמיד לו אפרסק.

דף קי"ז ר' אבא בר ממל מסתפק כשבעל העלייה גר בבית אם הוא יגור לבד כמו בתחילה או ששניהם גרים יחד שבעה"ב אומר שהוא לא התנה על דעת שיוציאונו מביתו ואם נאמר שגרים בו שניהם יש להסתפק אם בעל העלייה משתמש באותם פתחים או שיכנס דרך הגג, שיכול לטעון לו תשתמש כבתחילה דרך הגג, או שיאמר לו קבלתי עלי עלייה ולא עלייה וירידה, ואם נאמר שלא קיבל עליו עלייה וירידה יש להסתפק כשהיו שתי עליות אחת על השניה שאמנם אם נפחתה העליונה ידור בתחתונה ואם נפחתה התחתונה האם יוכל התחתון לדור בעליונה או שהוא קיבל עליו עלייה אחת ולא שתי עליות, ונשאר בתיקון.

ר' יוסי בר' חנינא מבאר שתקרה הכוונה למעשה תקרה של קינים וסנאים, וסטיני אומר בשם ר"ל שהכוונה ללוחות מנסרים של ארז, ולא נחלקו אלא כל אחד ביאר לפי מנהג מקומו.

היו שנים שגרו אחד מעל השני ונפחתה המעזיבה וכל פעם שהעליון רחץ במים הם הלכו והזיקו לתחתון ר' חייא בר אבא סובר שהעליון מתקן ור' אילעא אמר בשם ר' חייא בר' יוסי שהתחתון מתקן והסימן לכך הוא ויוסף הורד מצרימה, ולכאורה ר' חייא סובר שהעליון מתקן סובר כר' יוסי במשנה שהעליון נותן את המעזיבה ור' אילעא סובר כרבנן שהתחתון נותן את המעזיבה, אך לכאורה ר' יוסי ורבנן לא נחלקו לענין נזקין שהרי שנינו מרחיקים את האילן מהבור כ"ה אמה ובחרוב ושקמה חמישים אמה בין מלמעלה בין מן הצד, ואם הבור קדם קוצץ ונותן דמים ואם האילן קדם לא יקוץ ואם ספק לא יקוץ, ור' יוסי סובר שאף שהבור קדם לאילן לא יקוץ כי זה חופר בשלו וזה נוטע בשלו, א"כ סובר ר' יוסי שעל הניזק להרחיק את עצמו ורבנן סוברים שעל המזיק להרחיק את עצמו, אלא צריך לומר שר' חייא ור' אילעא חלקו במחלוקת ר' יוסי ורבנן באילן ובור, וכאן נחלקו ר' יוסי ורבנן לגבי חיזוק התקרה שרבנן סוברים שהמעזיבה היא חיזוק התקרה ולכן התחתון עושה אותה ור' יוסי סובר שהמעזיבה היא השוואת גומות ועל העליון להשוות את הגומות, אך קשה שרב אשי אמר שכשלמד אצל רב כהנא אמרו שר' יוסי מודה בגירי דיליה, ויש לומר שמדובר שהמים לא יורדים ישירות מהעלייה אלא מפסיקים ואח"כ נופלים.

משנה בית ועלייה של שניים שנפלו ואמר בעל העלייה לבעה"ב לבנות והוא לא רוצה, בעל העלייה בונה את הבית ויגור בתוכו עד שיתן לו את יציאותיו, ור' יהודה אומר שזה כדר בחצר חבירו שצריך להעלות לו שכר אלא בעל העלייה בונה את הבית והעלייה ומקרה את העלייה אך הוא גר בבית עד שיתן לו את יציאותיו. עמוד ב גמרא ר' יוחנן אומר שר' יהודה שנה לנו בג' מקומות במשנה שאסור לאדם להנות בממון חבירו, א' במשנתינו ב' בב"ק לענין נותן צמר לצבוע לו אדם וצבעו שחור או שנתן לצבוע שחור וצבעו אדום שלר"מ נותן לו דמי צמרו ולר' יהודה אם השבח יתור מההוצאה נותן לו את ההוצאה ואם ההוצאה יתירה על השבח נותן לו את השבח, ג' מה ששנינו מי שפרע מקצת חובו והשליש שטרו ואמר לו אם לא אתן לך עד זמן פלוני תן לו את השטר והגיע הזמן ולא שילם לו לר' יוסי יתן ולר'

דף קטז אביי סובר שרב הונא דיבר לגבי כי נפש הוא חובל שהפסוק מיותר וא"כ הוא הולך גם על ריחים ורכב אבל הפסוק כי אם צלי אש אינו מיותר שהרי לומדים ממנו כמו ששנינו שבשעה שהוא בקום אכול צלי אז נאסר בבל תאכל נא וכשאינו מצווה בקום אכול צלי אין בו איסור בל תאכל נא.

ישנה ברייתא כדעת רב יהודה שאם משכן זוג של ספרים או צמד פרות חייב שתיים ואם משכן כל אחד בפני עצמו חייב רק אחד, וישנה ברייתא נוספת שאין לומר שבמשכן זוג של ספרים וצמד פרות שיתחייב רק אחד כי כתוב לא יחבול ריחים ורכב וכמו ריחים ורכב שהם שני כלים מחוברים שעושים מלאכה אחת וחייב על כל אחד, כך בכל דבר שמורכב משני כלים ועושה מלאכה אחת חייב על כל אחד מהם.

אדם אחד משכן מחבירו סכין של קצבים ואביי אמר לו שיחזירנה כי זה כלי שעושים בו אוכל נפש ובא עמוד עליה בדין, ורבא אמר שאינו צריך לעמוד בדין עליה אך יכול לטעון עד כדי דמיהם, אך לכאורה אביי מודה לסברא זו שהרי לגבי העיזים שאכלו שעורים קלופות בנהרדעא ותפס אותם הבעלים של השעורים וטען שאכלו הרבה ואביו של שמואל אמר שיכול לטעון עד כדי דמיהם, ויש לחלק שמדובר בדברים העושים להשאיל או להשכיר ורב הונא בר אבין אמר לגבי כלים אלו שאין יכול לטעון לקוחים הם, ולכאורה גם רבא מודה לדברי רב הונא שהרי הוא הוציא מספריים של צמר וספר אגדה מיתומים כיון שהם עשויים להשאיל או להשכיר, ויש לומר שסכין של קצבים נפגמת בשימושה ומקפידים עליה ולא משאילים אותה.

פרק הבית והעלייה

עמוד ב

משנה אם נפלה בית ועליה של שנים שניהם יחלקו בעצים והאבנים והעפר ורואים לפי הענין איזה אבנים ראויות להשבר, ואם אחד מהם הכיר מקצת אבניו נוטל אותם ומקזז מחשבון האבנים. גמרא ממה שהמשנה אמרה רואים משמע שניתן לדעת למי שייכים האבנים לפי צורת הנפילה שאם נפל בחבטה א"כ נשברו האבנים של התחתון אך אם נפל בחבטה כמקל א"כ של העליון נשברים, אך קשה לפי זה מדוע ברישא חולקים נבדוק אם נפלו בחבטה שאז של התחתון נשברו ואם בחבטה של העליון נשברו, ויש לומר שנפל בלילה אך קשה שנבדוק בבוקר יש לומר שפינו את האבנים ועכשיו זה לא ניכר אך קשה שנשאל את המפנה איך היו האבנים, ויש לומר שמדובר שאחד מבני רה"ר פינה ואינו לפנינו, אך קשה שנראה היכן נמצאים האבנים והשני יהיה מוציא שעליו הראיה, יש לומר שמדובר בחצר של שניהם, ועוד יש לומר שהשותפין לא מקפידים זה על זה באבנים שהם ברשות אחד מהם ולכן אין חזקה.

יש להתבונן במקרה שאחד מכיר מקצת אבניו מה טוען השני שאם הוא מודה זה פשוט שהם של האחר ואם אינו מסכים מדוע נאמין לשני, ולכאורה מדובר שהשני אומר איני יודע וא"כ יהיה קשה מכאן על ר"נ שנחלקו לעיל במקרה שאחד תבע מנה לי בידך והנתבע אומר איני יודע ורב הונא ורב יהודה אמרו שחייב ור' יוחנן ור' אמרו שפטור, ויש לבאר כאן כמו שביאר ר'נ' שיש עסק שבועה ביניהם וכמו שרבא ביאר שאחד תבע מנה לי בידך והשני אומר אן לך בידי אלא חמישים ועל השאר איני יודע מתוך שאינו יכול להשבע משלם.

המשנה אומרת שהאבנים שהכיר עולות מהחשבון ורבא הבין בתחילה לפי חשבון שבורות שהשני יטול שבורות כנגד השלימות שהכיר האחד ויוצא שכיון שהוא אמר איני יודע הוא הפסיד יותר ואביי אמר שאדרבה המכיר מפסיד יותר ממה שהוא מכיר חלק ולא את האחרים א"כ כל השאר של השני, ואביי מבאר לפי חשבון השלימות והוא מרויח שיש לבנים רחבות יותר, או שיש סוג טוב יותר של טיט שמיצרים ממנו את הלבנים.

משנה כשהיו בית ועלייה ונפחתה העלייה ובעה"ב אינו רוצה לתקן יכול בעל העלייה לדור בבית עד שיתקן לו את העלייה ור' יוסי אומר שהתחתון נותן את התקרה והעליון נותן את המעזיבה.

יהודה לא יתן, אך יש לדחות שמה שאמר כאן ר' יהודה שלא יגור בחצר חבירו כדי שלא יזיק בשחרורית הכתלים, ולגבי נותן צמר לצבע סבר ר' יהודה שיקבל מה שפחות בגלל שהוא שינה ושנינו שכל המשנה ידו על התחתונה, ולגבי מי שפרע סובר ר' יהודה שלא יתן את השטר כיון שזה אסמכתא וסובר ר' יהודה שאסמכתא אינה קונה.

רב אחא בר אדא אומר בשם עולא שאם רוצה התחתון לשנות את הבנין לגייל שומעים לו אך אם בא לשנות לגזית שהוא פחות רחב לא שומעים לו, ולכפיסים שומעים לו ללבנים לא שומעים לו, ואם בא לעשות תקרה בארזים שומעים לו אך בשקמה לא שומעים לו, אם בא למעט בחלונות שומעים לו, להרבות בחלונות לא שומעים לו, להגביה לא שומעים לו, למעט שומעים לו, עליון שבא לשנות לגזית שומעים לו, לגייל לא שומעים לו, בכפיסים לא שומעים לו, בלבנים שומעים לו, לקרות בארזים לו, שומעים לו, בשקמים שומעים לו להרבות בחלונות שומעים לו, למעט בחלונות לא שומעים לו, להגביה לא שומעים לו, למעט שומעים לו.

במקרה שאין להם מעות לבנות וחולקים בקרקע לר' נתן התחתון נוטל ב' חלקים והעליון שלישי, ולאחרים התחתון נוטל ג' רבעים והעליון רבע, ורבה אמר שיש לנקוט כר' נתן שהוא דיינין שירוד לעומק הדין והוא סובר שהעלייה מפסידה בבית שלישי, ולכן הוא מקבל שלישי.

משנה בית הבד שבנוי בסלע ויש עליו גינה ונפחת גגו, בעל הגינה יורד וזורע למטה עד שיבנה בבית הבד כפיין, כותל ואילן שנפלו לרה"ר והזיקו פטור משלם, ואם נתנו לו זמן לקרן את האילן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן פטור ואם נפלו אחר הזמן חייב, מי שהיה כותלו סמוך לגינת חבירו ונפל ואמרו לו פנה אבניך ואמר לו קח לעצמך,

דף קיח לא שומעים לו ואם אחר שקיבל עליו אמר לו קח יציאותיך ואטול את שלי לא שומעים לו, מי ששכר פועל לעשות עמו בתבן וקש ואמר לו תן לי שכרי ואמר לו טול מה שעשית בשכרך לא שומעים לו ואם קיבל עליו ואמר לו קח שכרך ואטול את שלי לא שומעים לו. **גמרא** כשנפחתה לדעת רב ברובה ולשמואל בד' אמות, רב סובר שדוקא ברובה אך אם יש ד' אמות בעל הגינה יכול לזרוע חלק למטה וחלק למעלה, ושמואל סובר בד' כי אדם לא זורע חצי למטה וחצי למעלה, וצריך לכתוב את מחלוקתם גם בדירה וגם בגינה שאם היו חולקים רק בדירה היינו אומרים שרק בבית חלק שמואל שאין דרך לגור חלק כאן וחלק כאן אך בגינה יודה שמואל שעשויים לזרוע בב' מקומות ואם היו חולקים בגינה היינו אומרים שבדירה יודה רב שאין דרך לגור בב' מקומות, קמ"ל שעשוי לדור בב' מקומות.

המשנה אומרת נתנו לו זמן ור' יוחנן מבאר שזמן ב"ד הוא ל' יום.

לכאורה ממה שכתוב בסיפא קח יציאותיך משמע שהוא פינה ואם לא פינה יחזיר לו ויש להקשות שנאמר שתקנה לו שדהו כדברי ר' יוסי בר' חנינא שחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, ויש לומר שקונה רק כשמכוון להקנות לו אך כאן הוא רק משתמט ממנו ולא מתכוון להקנות לו.

המשנה נקטה בבא נוספת ששכר לעשות עמו בתבן שאם היה כתוב רק בכותל הסמוך לגינה היינו אומרים שבזה כשאמר קח את האבנים לו שומעים לו כי אין לו שכר אצלו אך כשיש לו שכר אצלו ישמעו לו, כמו שאומרים מהחייב לך תגבה אף סובין, ואם היה כתוב בסיפא שחייב לו שכר היינו אומרים שרק בזה כשקיבל עליו לא שומעים לו כי יש לו שכר אצלו אך בכותל הסמוך לגינה שאין לו שכר אצלו נאמר ששומעים לו קמ"ל שלא.

לכאורה ישנה ברייתא שיכול לומר לו קח מה שעשית בשכרך, מבאר ר"נ שכשעושה בשלו לא שומעים לו ואם עושה בשל חבירו שומעים לו, ומקשה רבה שאם בשלו יש סברא שהוא אומר לו שכרך עלי נאמר כן גם בשל חבירו כמו ששנינו שמי שכר פועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם ונוטל מבעה"ב מה שההנה אותו, אלא מבאר ר"נ שבשלו או של חבירו לא שומעים לו אך בשל הפקר שומעים לו, ורבה מקשה מברייטא שמציאת פועל לעצמו כשאמר לו בעה"ב נכש או עדור עמי היום אך אם אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו של בעה"ב אלא מבאר ר"נ שאמנם מדובר בהפקר והמשנה דברה כשהפועל הגביה ולכן שכרו על בעה"ב אך אם לא הגביה אלא

רק הביט אין שכר על בעה"ב ויכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך.

רבה אומר שנחלקו תנאים בהבטה בהפקר ששנינו ששומרי ספיחי שביעית נוטלים שכרם מתרומת הלשכה, ור' יוסי אומר הרוצה מתנדב והוא שומר חנם אמרו לו א"כ יוצא שהם לא באים משל ציבור ולכאורה נחלקו שלת"ק הבטה בהפקר קונה ולכן רק כשנותנים לו שכרו זה נקרא שבא משל ציבור ור' יוסי סובר שהבטה בהפקר לא קונה וכשמגביעים הציבור לקצור אז הם זוכים בזה, ואמרו חכמים לר' יוסי שמדברין ששומרים בחנם לדברינו שמא לא ימסרם יפה יפה העומר ושתי הלחם לא באים משל ציבור, ורבה אומר שלכו"ע הבטה בהפקר קונה ונחלקו אם חוששים שמא לא ימסרם יפה יפה ואמרו חכמים שמדברין ששומר בחנם לדברינו שמא לא ימסרם יפה יפה וא"כ נמצא שהעומר ושתי הלחם לא באים משל ציבור, וללישנא בתרא רבא אומר שלכו"ע הבטה בהפקר קונה, ונחלקו אם חוששים לבעלי זרועות שת"ק סובר שתקנו לתת לשומר ד' זוז כדי שישמעו בעלי זרועות ויפרשו מהספיחים, ור' יוסי סובר שלא תקנו משום כך **עמוד ב** ומה שאומרים חכמים אתה אומר הרי הוא לא קונה, אלא שאומרים לו מדברין ששומר בחנם לדברינו שתקנו ד' זוזים לשומרים זה לא בא מהציבור, וכן אמר רבין בשם ר' יוחנן שנחלקו ר' יוסי ורבנן אם חוששים לבעלי זרועות.

משנה מי שמוציא זבל לרה"ר מיד שהוא מוציא יקחו לזבל, אין לשרות טיט ברה"ר ולא לובנים שם לבנים אך גובלים טיט ולא לבנים, מי שבונה ברה"ר מיד כשמביאים אבנים יבנו ואם הזיק משלם מה שהזיק, ורשב"ג אומר שיכול לתקן מלאכתו תוך ל' יום ואינו חייב. **גמרא** לכאורה משנתינו לא כדעת ר' יהודה שאומר שאדם יכול להוציא זבלו בשעת הוצאת זבלים ויכול לצבורו כל ל' יום כדי שישופו בו רגלי אדם ובהמה שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ, ויש לומר שמשנתינו גם כר' יהודה והוא מודה שאם הזיק משלם, אך קשה ששנינו שר' יהודה אומר שכשנדלק הפשתן בנר חנוכה פטור מפני שהוא עושה ברשות ולכאורה הכוונה ברשות ב"ד, ויש לדחות שזה ברשות מצוה, אך יש לדחות ששנינו להדיא שכל אלה שאמרו שמותר לקלקל ברה"ר אם הזיק משלם ור' יהודה פטור א"כ משנתינו לא כר' יהודה.

אביי אומר שר' יהודה רשב"ג ור"ש סוברים שכשחכמים נותנים רשות אם הזיק פטור, ר' יהודה בברייתא הנ"ל, ורשב"ג בסוף המשנה שמתקן מלאכתו לפני ל' יום, ור"ש ששנינו בבבא בתרא בתנור שעומד בעלייה צריך שתהיה תחתיו מעזיבה ג' טפחים ובכירה טפח ואם הזיק משלם, ור"ש אומר שלא אמרו את השיעורים הללו אלא שאם הזיק פטור.

שנו בברייתא שאם חוצב האבן מסר לסתת והאבן הזיקה חייב הסתת, סתת שמסר לחמר החמר חייב, חמר שמסר לכתף הכתף חייב, כתף שמסר לבנאי הבנאי חייב, בנאי שמסר לאדריכל אדריכל חייב, ואם הניח אבן על הדימוס והזיקה כולם חייבים לשלם, אך קשה שיש ברייתא שרק האחרון חייב וכולם פטורים, יש לומר שמדובר בפועלים שכירים אך בקבלנות כולם חייבים שהאחריות היא על כולם.

משנה לדעת ר"מ אם גדל ירק בין שני גינות שהן זו על גבי זו הוא של העליון ולר' יהודה הוא של התחתון ור"מ מבאר שאם העליון יקח את עפרו אין כאן ירק א"כ הוא שלו ור' יהודה אומר שאם התחתון ימלא את גינתו עפר אין כאן ירק, ור"מ מבאר שכיון ששניהם יכולים למחות זה על זה א"כ יש לראות מהיכן גדל הירק, ור"ש אומר שבמקום שהעליון יכול לפשוט ידו וליטול את הירק הוא שלו, ולמטה מכך זה של התחתון. **גמרא** רבא אומר שעיקרו של הירק לכו"ע הוא של העליון, ונחלקו בנופו של הירק שר"מ סובר שהנוף הולך אחר העיקר ור' יהודה סובר שהנוף לא הולך אחר העיקר, וכן נחלקו בקונה אילן שלר"מ היוצא מהגזע והשרשים הם של בעל הקרקע ור' יהודה סובר שמה שיוצא מהגזע הוא של בעל הגזע ומה שיוצא מהשרשים הוא של בעל הקרקע,

דף קיט וכן נחלקו לענין ערלה שר"מ סובר שאילן שיוצא מהגזע והשרשים חייב בערלה ור' יהודה סובר שמה שיוצא מהגזע פטור שמונים ערלה מהעץ הזקן ומה שיוצא מהשרשים חייב בערלה, ואם היו חולקים רק לענין מומן היינו אומרים שלענין ערלה שזה

איסור ר' יהודה יודה לר"מ ואם היינו שונים מחלקותם בערלה היינו אומרים שר"מ יודה לר' יהודה לענין ממון.

ר"ש אומר שמה שהעליון פושט ידו וליטול הוא שלו ואמרו אצל ר' ינאי שלא יאנוס ידו, ורב ענן או ר' ירמיה הסתפקו במקרה שמגיע לנוף ולא לעיקר או שמגיע לעיקר ולא לנוף ונשאר בתיקו. אפרים ספרא תלמידו של ר"ל אמר משמו שהלכה כר"ש ואמרו את זה לשבור המלך או לשמואל והוא אמר שנביא אפריון לר"ש.

ת.ו.ש.ל.ב.ע

מסכת בבא בתרא

פרק השותפין

דף ב

משנה השותפים שרצו לעשות מחיצה בחצר בונים את הכותל באמצע ובונים לפי המנהג מגויל או מגזית או מכפיסין או מלבנים, הכל כמנהג המדינה, כשבונים בגויל כל אחד נותן מרשותו ג' טפחים, וכשבונים בגזית כל אחד נותן מרשותו טפחיים ומחצה, כשבונים בכפיסים כל אחד נותן טפחיים מרשותו, כשבונים לבנים נותן כל אחד מרשותו טפח ומחצה, לפיכך כשנפל הכותל חולקים בשוה במקום ובאבנים, וכן בגינה במקום שנהגו לגדור מחייבים אותו אך בבקעה במקום שנהגו שלא לגדור לא מחייבים אותו, ואם רצה לבנות כונס לתוך שלו ובונה ועושה חזית מבחוץ לכן כשנפל הכותל המקום והאבנים שלו ואם עשו מדעת שניהם בונים את הכותל באמצע ועושים חזית משני הצדדים לכן כשנפל הכותל המקום והאבנים של שניהם. **גמרא** סברו בתחילה שרצו לעשות מחיצה היינו שרצו לעשות את הגדר עצמה כמו ששינו מחיצת הכרם שנפרצה אומר לו גדרו ואם נפרצה שוב אומר לו גדרו **עמוד ב** ואם התיאש ולא גדרה קידש הכרם וחייב באחריותו.

יש לדייק במשנה שרק ברצו מחייבים לגדור אך אם לא רצו לבנות לא מחייבים כי היזק ראייה לא נחשב היזק, ולכאורה נאמר שרצו לעשות מחיצה הכוונה שרצו לחלוק, כמו שכתוב ותהי מחצת העדה וכשרצו לחלוק מחייבים לבנות גדר כי היזק ראייה הוא היזק, אך קשה מדוע לא כתוב להדיא שרצו לחצות, אך גם אם נאמר שרצו לבנות גדר קשה מדוע כתוב בונים את הכותל וניתן לכתוב בונים אותו, ויש לומר שאם היה כתוב אותו היינו אומרים בגדר מסיפס בעלמא, קמ"ל שבונים גדר גמורה.

יש להקשות מה החידוש שאם רצו לבנות יחד בונים באמצע, יש לומר שמדובר שאחד ריצה לחבירו שיעשה את הכותל והיינו אומרים שיאמר לו התרצתי לך למנוע אור אך לא למעט את השימוש שלי, קמ"ל שיבנו באמצע.

לכאורה יש להוכיח מדברי המשנה וכן בגינה שהיזק ראייה שמו היזק, ויש לדחות שבגינה יש צורך מיוחד כדברי ר' אבא שאמר בשם רב הונא בשם רב שאסור לעמוד בשדה חבירו בשעה שהיא עומדת בקמותיה וגינה תמיד נחשבת בקמותיה, אך קשה שהמשנה אומרת וכן משמע שדינם שוה, יש לומר שכתוב וכן לגבי סוג הכותל גויל או גזית, ולכאורה יש להוכיח מברייתא שכותל חצר שנפל מחייבים אותו לבנות עד ד' אמות, ויש לחלק שנפל זה שונה כי כבר התרצו הראשונים בכותל, והמקשן שהקשה הבין שגם מעיקרא כופים לבנות ומה שכתוב נפל זה לחדש שמחייבים רק עד ד' אמות, ויש להוכיח ממה ששינו לקמן שכופים לבנות בית שער ודלת לחצר משמע שהיזק ראייה הוא היזק, ויש לדחות שזה היזק של רבים אך יש להוכיח ממה ששינו לקמן שלא חולקים חצר עד שיהא בה ד' אמות לכל אחד משמע שכשחולקים בונים כותל בגלל היזק ראייה, ויש לדחות שחולקים בגדר נמוך להיכר, ולכאורה יש להוכיח ממה ששינו לקמן שיש להרחיק מחלונות בין מלמעלה בין מלמטה בין מכנגדם ד' אמות, ושינו על זה שמלמעלה כדי שלא יציץ ויראה, ומלמטה כדי שלא יעמוד ויראה, ומכנגדם כדי שלא יאפיל, ויש לחלק שהיזק ראייה של בית הוא חמור יותר, ולכאורה יש להוכיח מדברי ר"נ בשם שמואל שאם יש גג הסמוך לחצר חבירו עושה לו מעקה ד' אמות, ויש לדחות ששם טוען בעל החצר לבעל הגג שהתשמיש שלי קבוע ושלך לא ואיני יודע מתי אתה עולה לגג כדי שאצטנע ממך,

דף ג ללישנא בתרא הבינו בתחילה שרצו לעשות מחיצה היינו שרצו לחלוק כמו שכתוב ותהי מחצת העדה וכשרצו לחלוק בונים כותל על כרחם כי היזק ראייה הוא היזק, אך קשה שנאמר שמחיצה היא גדר כמו ששינו מחיצת הכרם שנפרצה אומר לו

גדרו וכן כשנפרצה שוב, ואם התיאש ולא גדרה אסר ומשלם מה שהיזק, ורק כשרצו לעשות גדר אך אם לא רצו לא מחייבים כי היזק ראייה אינו היזק, אך יש לדחות שלפ"ז יש לכתוב בונים אותו אך גם אם נאמר שמחיצה הכוונה חלוקה יש לכתוב שרצו לחצות כמו שאומרים האנשים בא נעשה חלוקה, ועוד שאם נאמר שהיזק ראייה הוא היזק מדוע רק ברצו בונים כותל הרי יש היזק בראיה, ור' אסי אומר בשם ר' יוחנן שהמשנה דברה כשאין בה דין חלוקה ולכן רק כשרצו חולקים, אך קשה מה החידוש שגם באין בה דין חלוקה חולקים כשרוצים הרי כבר שינו לקמן אימתי בזמן שאין רוצים אך אם הם רוצים גם פחות מד' אמות חולקים, ויש לומר שהיינו אומרים שחולקים רק במסיפס קמ"ל שבונים גדר, אך לפ"ז מדוע צריך לכתוב את זה במשנה לקמן, ויש לומר ששם באו לחדש שבכתבי הקדש גם כששניהם רוצים לא חולקים, ויש גירסא שהקשו מדוע כשרצו לא יכולים לחזור בהם, ופירש ר' אסי בשם ר' יוחנן שעשו קנין, אך לפ"ז מדוע חדשו באין דין חלוקה וכשרצו שיכתבו ביש בה דין חלוקה ואפילו אם לא רצו, ויש לומר שהיינו אומרים שבאין דין חלוקה לא יחלקו גם ברצו, אך זה לא יתכן כי הרי שינו לקמן שאם שניהם רוצים יחלקו ומשמע בכותל, ויש לדחות שיחלקו במסיפס ומה שכתבו את זה שוב לקמן הוא לחדש שבכתבי הקדש גם כשרצו לא חולקים, ולגירסת הגמ' הקושיא היא שמדוע ברצו לחלוק באין דין חלוקה לא חוזרים בהם, ופירש ר' אסי בשם ר' יוחנן שעשו קנין, אך קשה שזה קנין דברים, יש לומר שעשו קנין ברוחות, ורב אשי מבאר שעשו מעשה שכל אחד הלך בחלקו והחזיק.

מה שהמשנה אומרת גויל הכוונה לאבנים שאינם משופות וגזית זה אבנים משופות כמו שכתוב כל אלו אבנים יקרות כמדות גזית, כפיסים הם אריחים, לבנים זה מה שקוראים לבני, ורבה בר רבא מקשה מי אמר שגויל זה אבנים שאינם משופות והטפח הנוסף הוא לבליטת ראשי האבנים שנאמר שגויל זה חצי גזית והטפח הנוסף הוא למלאות בין השורות כמו שכפיסים זה אריחים והטפח הנוסף יותר מלבנים זה לבין השורות, אמר לו רב אשי לדברך מי אמר שכפיסים זה אריחים אלא כך מקובל לנו וא"כ היינו הך לגבי גויל שמקובל שזה אבנים שאינם משופות, וללישנא בתרא רב אחא בר אויא שאל מנין שכפיסים זה אריחים אולי זה אבנים שאינם משופות והטפח היתר מלבנים הוא לבליטת ראשי האבנים כמו שגויל זה אבנים שאינם משופות והטפח היתר הוא לבליטת ראשי האבנים, אמר לו רב אשי לדברך מי אמר שגויל הכוונה לאבנים שאינם משופות אלא שזה מקובל בדינו, וכן כפיסים זה קבלה בדינו שהם חצי לבנים, ואביי מוכיח מהמשנה שהמילוי של בין השורות הוא טפח וזה דוקא בטיט אבל כשממלאים באבנים דקות צריך יותר, וללישנא בתרא רק באבנים דקות צריך טפח ובטיט מספיק פחות מטפח.

לכאורה מוכח מהמשנה שבגזית כשיש ד' אמות גובה צריך עובי כותל של ה' טפחים ופחות מכך אינו עומד, וקשה שבמקדש היה אמה טרקסין שגובהו היה ל' אמות ובכ"ז הספיק ר' טפחים, ויש לומר שאכן זה עומד בגלל הטפח הנוסף, אך קשה מדוע לא היה אמה טרקסין במקדש שני שאין לומר שבגלל שגובהו היה ק' אמות ולא יעמוד יותר מל' אמות והגובה היה ק' אמות כמו שכתוב גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון ונחלקו רב ושמואל או ר' יוחנן ור"א אם הכוונה לגובה הבנין או שהיה יותר שנים **עמוד ב** ואכן היה גם בבנין וגם בשנים, אך גם אם נאמר שהיה ק' אמות ניתן לומר שיבנו ל' אמות בבנין והשאר בפרוכת, ויש לומר של' אמות עומד ברוחב אמה רק אם יש תקרה ומעזיבה, אך קשה שנאמר שנעשה מה שאפשר בבנין והשאר בפרוכת, ואביי אמר שיש קבלה או הכל בבנין או הכל בפרוכת, שבמקדש היה הכל בבנין ובמשכן היה הכל בפרוכת.

הסתפקו אם השיעור במשנה הוא עם הסיד או חוץ מהסיד, ור"נ בר יצחק רצה להוכיח שודאי זה עם הסיד שאם לא כן שהמשנה תכתוב את שיעורו של הסיד, אך יש לדחות שהמשנה דברה חוץ מהסיד ומה שלא נכתב שיעורו כיון שהוא פחות מטפח ומה שכתוב אח"כ בלבנים טפח ומחצה לכל אחד זה בגלל שזה ראוי להצטרף, ולכאורה יש להוכיח מהמשנה לגבי קורת מבוי שהיא רחבה לקבל אריח שהוא חצי לבינה של ג' טפחים משמע שהלבנה בפני עצמה היא ג' טפחים, ויש לדחות ששם מדובר

בלבינה גדולה וכך מדויק ממה שהמשנה מפרטת של ג' טפחים, משמע שיש קטנה מג' טפחים.

רב חסדא אומר שאין לסתור בהכנ"ס כל עוד לא בנו אחר יש אומרים כדי שלא יפשעו ויש אומרים כדי שיהיה מקום לתפילה, והנ"מ בין הטעמים כשכבר יש מקום אחר להתפלל, מרימר ומר זוטרא היו סותרים ובונים ביהכנ"ס של קיץ בחורף וביהכנ"ס של חורף בקיץ, רבינא שאל את רב אשי מה הדין כשכבר גבו מעות והם מונחים שאין לחשוש לפשיעה, אמר רב אשי שיש לחשוש שיזדמן להם פדיון שבויים והוא שאל מה הדין כשכבר יש שורות לבנים לבנין וכן קרשי הגג והקורות, אמר רב אשי שעדיין יש לחשוש שאם יזדמן פדיון שבויים ימכרו אותם, אך לפ"ז גם כשבנו יש לחשוש שימכרו, יש לומר שאדם לא מוכר ביתו וכל הנ"ל זה רק אם לא ראו קלקול בבנין אך כשראו קלקול בבנין סותרים ובונים וכך היה כשראה רב אשי קלקול בביהכנ"ס של מתא מחסיא וסתרו והכניסלשם את מיטתו ולא הוציאה עד שבנו לגמרי אף את המרזבים.

יש להקשות לדברי רב חסדא איך נתן בבא בן בוטא להורדוס לסתור את ביהמ"ק יש לומר שמלכות אינה חוזרת בה כדברי שמואל שאם אמרה המלכות נעקור את ההר הם עוקרים ואינם חוזרים בהם.

הורדוס היה עבד של בית חשמונאי ושמע יום אחד בת קול שעבד שמורד עכשיו יצליח, קם והרג את כל בית חשמונאי והשאיר תניוקת אחת וכשראתה שהוא רוצה לשאתה עלתה לגג והכריזה ואמרה כל האומר מבית חשמונאי אני עבד, שלא נשאר מהם אף אחד מלבדי ואני נופלת מהגג לארץ, והורדוס הטמינה ז' שנים בדבש יש אומרים שלא בא עליה ולכן טמן אותה לישוב את יצרו, ויש אומרים שלא בא עליה וטמן אותה כדי שיאמרו שנשא בת מלך, והורדוס הרג את החכמים שדורשים מקרב אחיך תשים עליך מלך אך השאיר את בבא בן בוטא ליטול ממנו עצות, דף ד והלביש לו כתר מעור קיפורד והוא ניקר את עיניו ויום אחד ישב לפניו ודיבר על עצמו כמה רעות עשה, אמר לו מה אעשה אמר לו קללנו אמר בבא שכתוב גם במדעך מלך אל תקלל, אמר לו הרי אינו מלך אמר בבא לו יהא עשיר וכתוב ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר ולו יהא נשיא וכתוב ונשיא בעמך לא תאור, אמר הורדוס שזה נאמר רק בעושה מעשה עמך והורדוס לא עושה מעשה עמך, אמר לו בבא אני מפחד ממנו, אמר לו אין כאן אדם שיאמר לו אמר בבא שכתוב כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר, אמר לו הורדוס אני הוא ולו ידעתי שהחכמים נזהרים כל כך לא הייתי הורגם, עכשיו מה תקנתי אמר לו בבא כיון שכבית אורו של עולם שכתוב כי נר מצוה ותורה אור, לך ועסוק באורו של עולם שכתוב ונהרו אליו כל הגוים, ויש אומרים שאמר לו שהוא סימא עינו של עולם שכתוב והיה אם מעיני העדה ילך ויעסוק בעינו של עולם כמו שכתוב הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם מחמד עיניכם, אמר לו הורדוס שהוא מתירא ממלכות רומי אמר לו שלח שליח שילך שנה ויתעכב שנה ויחזור שנה ובינתיים תסתור ותבנה, שלחו לו אל תסתור ואם סתרת אל תבנה ואם סתרת ובנית עבד רע האם אחר שעושים מבקשים רשות שאמנם קנית מלכותך בכלי זיינך אך ספר יחוסך כאן לא ריכא ולא בן ריכא הורדוס אלא עבד שקיבל חרות, וריכא הוא מלכות כמו שכתוב אנכי היום רך ומשוח מלך ועוד כתוב ויקראו לפניו אברך, ואמרו מי שלא ראה בנין הורדוס לא ראה בנין נאה מימיו, ורבה אמר שבנאו באבני שיש ירוק ולבן ויש אומרים באבן כחולה ירוקה ולבנה, הכניס שורה והוציא שורה כדי שיקבל סיד, ורצה להחליקו בזהב אמרו לו שכך יפה יותר שזה נראה כגלי הים.

יש להקשות איך בבא בן בוטא יעץ עצה להורדוס הרי רב יהודה אמר בשם רב ויש אומרים שריב"ל אמר שדניאל נענש כי הוא נתן עצה לנבוכדנצר איך יכפר על חטאו ואמר לו להן מלכי מלכי ישפר עלך וחסך בצדקה פרוק ועויתך במיתן עניין הן תהוי ארכא לשלותך, ועוד כתוב כולא מטא על נבוכדנצאר מלכא, וכתוב ולקצת ירחין תרי עשר, יש לומר שעבד חייב במצוות, ועוד יש לומר שצריך אותו לצורך ביהמ"ק שלא היה נבנה ללא המלכות. **לכאורה** יש להוכיח שדניאל נענש ממה שכתוב ותקרא אסתר להתך, ורב ביאר שזה דניאל וזה מובן רק אם נאמר שהתך מלשון שחתכוהו מגדולתו, אך למ"ד שנקרא כך שכל דברי מלכות נחתכים על פיו, יש לבאר שנענש בכך שהשליכוהו לגוב האריות.

המשנה אומרת הכל כמנהג המדינה ובא לרבות במקום שנהגו בענפי דקל או ערמונים.

המשנה אומרת לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם, לכאורה קשה מה החידוש יש לומר שנפל לרשות אחד מהם או שאחד פינה לרשותו והיינו אומרים שהשני הוא מוציא מחבירו ועליו הראיה, קמ"ל שלא.

המשנה אומרת שבגינה מקום שנהגו לגדור מחייבים אותו, ולכאורה מדויק שבסתמא לא מחייבים, אך קשה שבסיפא כתוב שבבקעה מקום שנהגו שלא לגדור לא מחייבים אותו משמע שסתמא נהגו לגדור, ולכאורה יש ללמוד מק"ו שאם בגינה סתמא לא מחייבים בבקעה ודאי לא נחייב בסתמא, ואביי אומר שיש לבאר וכן בגינה ובמקום שנהגו לגדור בבקעה מחייבים אותו, ורבה מקשה שלפ"ז לא שייך לכתוב בהמשך אבל בבקעה, ורבה מבאר כך וכן סתם גינה זה כמקום שנהגו לגדור ומחייבים אותו אבל סתם בקעה זה כמקום שלא נהגו ולא מחייבים אותו.

רב הונא מבאר שחזית הכוונה שכופה את ראש הכותל לצד חבירו, ואין לומר שיכפה לצד חלקו כי אז חבירו גם יעשה כך והוא יאמר שהכותל הוא של שניהם, אך קשה שעכשיו שעושה לצד חבירו הוא יכול לגזו אותו והוא יאמר שזה של שניהם, יש לומר שהגזיזה ניכרת ואין לומר שחבירו יחבר בכותל לצד חוץ ויאמר שזה של שניהם כי החיבור ניכר, אך קשה שכתוב במשנה מבחוץ משמע שעושה אותו בחוץ, **עמוד ב'** יוחנן מפרש שהוא טח אמה בכותל לצד חוץ ואין לומר שיעשה בפנים כי אז גם חבירו יעשה כך ואין לחשוש שחבירו יקלף את הטיט ויאמר שזה של שניהם כי זה ניכר.

ר"נ אומר שכשעושה גדר מהוצים יסב את ראשי ההוצים לצד חבירו, ואין לומר שיעשה בפנים כי אז גם חבירו יעשה כך ויאמר שזה של שניהם, אך קשה שעכשיו הוא יגזו ויאמר שזה של שניהם, יש לומר שיחליק שם גם טיט ואין לומר שחבירו יקלף אותו כי זה ניכר, ואביי סובר שלגדר הוצין אין תקנה אלא שיביא עדים על כך ויחתמו בשטר.

המשנה אומרת שכששניהם בנו יעשו חזית משני הצדדים ורבה מפרזיקיא מקשה שאף אחד מהם לא יעשה אמר רב אשי שמדובר שאחד קדם ועשה חזית ואם השני לא יעשה הוא יאמר שזה שלו, אך קשה וכי עושים תקנה לרמאים אמר רב אשי וכי ברישא זה לא תקנה לרמאי אמר רבה שברישא כותבים דין ואגב כך כתבו תקנה אך בסיפא לא כתוב כלל דין שנכתוב אגב לו את התקנה, ורבינא אומר שבסיפא מדובר בגדר של הוצין ולא כדעת אביי שתקנתו רק בשטר קמ"ל שמספיק חזית.

משנה מי שהקיף את חבירו מד' רוחותיו וגדר מג' צדדים לא מחייבים את המוקף ור' יוסי אומר שאם גדר את הרביעית מחייבים אותו. **גמרא** רב יהודה אמר בשם שמואל שהלכה כר' יוסי בין אם כשגדר המוקף בין כשגדר המקיף.

רב הונא אומר שהמוקף משלם לפי מה שגדר המקיף וחייא בר רב סובר שמשלם רק לפי דמי קנים בזול, לכאורה יש להוכיח ממה שכתוב שאם גדר מג' רוחות לא מחייבים משמע שאם גדר ד' מחייבים את המוקף, ור' יוסי מוסיף שכשגדר את הרביעית מגלגלים עליו את הכל, ולרב הונא מובן שנחלקו שלת"ק מחייבים רק דמי קנים בזול ולר' יוסי מחייבים לפי מה שגדר, אך קשה לפי חייא בר רב שמבאר בדעת ר' יוסי שמשלם רק לפי דמי קנים בזול א"כ מה מוסיף ר' יוסי על ת"ק הרי אם גם לת"ק נותן פחות א"כ מה הוא כן משלם, יש לומר שנחלקו שלת"ק משלם לו רק את השכר של מה שהוא שמור, ולר' יוסי הוא משתתף בגדר בדמי קנים בזול, ועוד י"ל שנחלקו לגבי הג' רוחות שכבר הקיף שלת"ק משלם רק את הרביעית שהוא נהנה בה ואינו משתתף בג' הראשונות, ולר' יוסי ישתתף גם בג' הראשונות, ועוד י"ל שנחלקו כשרק המקיף גדר, שלת"ק רק בעמד ניקף מגלגלים עליו את הכל אך בעמד מקיף נותן לו רק את דמי הרביעית, ולר' יוסי בין עמד מקיף בין עמד ניקף מגלגלים עליו את הכל, וללישנא בתרא נחלקו להיפך שלת"ק כשגדר המקיף את הרביעית הוא משלם לו ור' יוסי סובר שרק בגדר ניקף הוא משלם שהוא גילה דעתו שנח לו בה אך אם גדר המקיף לא ישלם לו כלום.